

RNDR. MGR. TATIANA BUŽEKOVÁ, PHD.:
NEPRIATEĽ ZVNÚTRA. NADPRIRODZENÁ HROZBA V ĽUDSKEJ PODOBE

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

TATIANA BUŽEKOVÁ PREDLOŽILA NA HABILITAČNÉ KONANIE KNIŽNÚ MONOGRAFIU, VYDANÚ V PRESTÍŽNOM VYDAVATEĽSTVE SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED VEDA V ROKU 2009. POSUDZOVANÚ KNIHU MOŽNO OZNAČIŤ AKO PRVÚ A PRIEKOPNÍCKU PUBLIKÁCIU Z PERA SPOLUZAKLADATEĽKY A HLAVNEJ PREDSTAVITEĽKY RELATÍVNE MLADEJ ODNOŽE KOGNITÍVNE ORIENTO VANÝCH VÝSKUMOV V ETNOLOGICKOM A SOCIÁLNO-ANTROPOLOGICKOM VÝSKUME NA ÚZEMÍ SLOVENSKA, KTORÁ VYCHÁDZA Z VLASTNÝCH TERÉNNÝCH VÝSKUMOV FOLKLÓRNÝCH TEXTOV. VÝSKUMY BOLI REALIZOVANÉ V OBDOBÍ OD 90. ROKOV MINULÉHO STOROČIA DO POČIATKU TRETIEHO TISÍCROČIA (POĎĽA MAPY NA ZADNOM VNÚTORNOM PREBALE KNIHY) V OSEMŇASTICH VIDIECKÝCH LOKALITÁCH ZÁPADNÉHO A STREDNÉHO SLOVENSKA.

AUTORKA SA VO SVOJEJ PRÁCI SÚSTREĎUJE NA PROBLEMATIKU NADPRIRODZENÝCH PREDSTÁV, KONKRÉTNĚ PREDSTÁV O BOSORÁCTVE, A NA ICH TRANSMISIU Z PERSPEKTÍVY KOGNITÍVNEJ ANTROPOLÓGIE. SVOJE VÝSKUMY ZASADZUJE DO AKTUÁLNEHO VEDECKÉHO DISKURZU V TEJTO OBLASTI A MOŽNO KONŠTATOVÁŤ, ŽE VÝZNAMNÝM SPÔSOBOM POSÚVA A METODOLOGICKY ROZŠIRUJE MOŽNOSTI ETNOLOGICKÉHO BĀDANIA NA SLOVENSKU.

DR. BUŽEKOVÁ SA PO UKONČENÍ MAGISTERSKÉHO ŠTÚDIA RELIGIONISTIKY HNEĎ OD POČIATKU SVOJEJ VEDECKEJ A VEDECKO-PEDAGOGICKEJ KARIÉRY VEĽMI JEDNOZNAČNE A PRIAMOČIARO PROFILOVALA AKO BĀDATEĽKA, KTORÁ SA NEBOJÍ NEVYŠĽIAPANÝCH CHODNÍKOV A KTORÚ FASCINUJÚ HLAVNE MOŽNOSTI, AKÉ PRE ANTROPOLÓGICKÝ A ETNOLOGICKÝ VÝSKUM PONÚKAJÚ TEÓRIE KOGNITÍVNEJ PSYCHOLÓGIE A ANTROPOLÓGIE. SVOJ ZĀUJEM O TAKTO ORIENTO VANÝ VÝSKUM AKO AUTORKA I VYSOKOŠKOLSKÁ PEDAGOGIČKA POSTUPNE TEMATICKY I PROBLÉMOVO ROZŠIRUJE O NOVÉ TĚMY (NAPR. INTERNETOVÁ KOMUNIKÁCIA, ŠAMANIZMUS V SÚČASNOSTI A ĎALŠIE) A ZĀROVEŇ PREHLBUJE NAJMĀ V OBLASTI TEORETICKO-METODOLOGICKEJ.

V POSUDZOVANEJ KNIHE SA AUTORKA SNAŽÍ „NASVIETIŤ“ RIEŠENÉ PROBLÉMOVÉ OKRUHY Z RÔZNYCH POHĽADOV A V RÔZNYCH SÚVISLOSTIACH, PRIČOM SÚ PRE JEJ PRÍSTUP – V SÚLADE SO ZVOLENÝMI METÓDAMI – CHARAKTERISTICKÉ NAJMĀ MNOHOSTRANNÉ INTERDISCIPLINÁRNE PRESAHY. TEORETICKÚ INŠPIRÁCIU NACHÁDZA DR. BUŽEKOVÁ POPRI MNOHÝCH ĎALŠÍCH AUTOROCH HLAVNE V PRÁČACH DVOCH FRANCÚZSKÝCH KOGNITÍVNYCH ANTROPOLÓGOV: PASCALA BOYERA (POZRI STAŤ O VZŤAHU TRADÍCIE A UNIVERZÁLNYCH PSYCHOLOGICKÝCH MECHANIZMOV (S. 18-22) A JEHO TEÓRII NĀBOŽENSTVA (NAPR. ČASŤ TEXTU „RACIONÁLNE A IRACIONÁLNE“ NA S. 23-25 V PRVEJ KAPITOLE KNIHY). KONCEPCIA DRUHÉHO Z AUTOROV, DANA SPERBERA, VYCHÁDZAJÚCA Z PREMÍS EVOLUČNEJ PSYCHOLÓGIE A OZNAČOVANÁ SPERBEROM (SPERBER 1996) AKO „EPIDEMIOLOGIA REPRESENTÁCIÍ“ (BLIŽŠIE POZRI S. 20 A NASLEDUJÚCE BUŽEKOVEJ TEXTU). PODĽA NIEKTORÝCH SLOVENSKY PÍŠUCICH KOGNITÍVNE ORIENTO VANÝCH SOCIÁLNYCH ANTROPOLÓGOV ČI RELIGIONISTOV JE TERMÍN „EPIDEMIOLOGIA“ V BEŽNOM SLOVENSKOM JAZYKU VÝZNAMOVO OBSADENÝ V SÚVISLOSTI S TERMINOLÓGIOU MEDICÍNY A V DISKUSIÁCH PREBLESKUJÚ NĀZORY O POTREBE INÉHO SPÔSOBU PREKLADU TOHTO TERMÍNU Z ANGLIČTINY. VYSKYTOL SA TIEŽ INÝ NĀZOR NA PREKLAD UŽ POMERNE ETABLOVANÉHO TERMÍNU „ANTIINTUITÍVNY“ (POZRI VLADIMÍR BAHNA, DOKTORSKÁ DIZERTAČNĀ PRÁČA BRATISLAVA 2011).

V TEJTO SÚVISLOSTI BY SOM CHCEĽA UPOZORNIŤ NA VEĽKÚ ZĀSLUHU DR. BUŽEKOVEJ NA VYTVĀRANÍ A KODIFIKOVANÍ METAJAZYKA KOGNITÍVNE

ORIENTOVANÝCH PUBLIKÁCIÍ V SLOVENSKOM JAZYKU, TEDA HĽADANIE A TESTOVANIE VÝZNAMOVO ADEKVÁTNYCH PREKLADOV TERMÍNOV Z ANGLIČTINY (KTORÁ JE JAZYKOM ZÁKLADNÝCH PRÁC O KOGNITÍVNYCH TEÓRIÁCH), KDE SA OPIERA TIEŽ O PRÁCE ĎALŠÍCH TAKTO ORIENTOVANÝCH BÁDATEĽOV, HLAVNE MARTINA KANOVSKÉHO. AJ TENTO ASPEKT VEDECKEJ PRÁCE JE VÝZNAMNÝM PRÍNOSOM HABILITAČNEJ PRÁCE. LEN NA OKRAJ PRIPOMÍNAM, ŽE ANI V OBLASTI FOLKLORISTIKY NEMÁME DODNES DORIEŠENÉ POMENOVANIE NAPR. JEDNOTLIVÝCH ŽÁNROV PROZAICKÝCH TEXTOV V SLOVENČINE VŠEOBECNE, A ŠPECIÁLNE PRÁVE TÝCH, ČO SÚ VÝCHODISKOM KOGNITÍVNYCH VÝSKUMOV ZACIELENÝCH NA PROBLEMATIKU NADPŘIRODZENÝCH PREDSTÁV (OZNAČOVANÉ AKO POVEROVÉ POVESTI, ČI DEMONOLOGICKÉ PODANIA), OKREM INÉHO AJ V SÚVISLOSTI S ICH VYMEDZENÍM A POMENOVANÍM V ANGLICKY HOVORIACOM PROSTREDÍ, AKO NA TO UPOZORŇUJÚ VIACERÍ AUTORI, V POSLEDNOM ČASE NAPR. ZUZANA PANCZOVÁ (SLOVENSKÝ NÁRODOPIS 2013).

K PRÁCI MÁM PÁR DROBNÝCH VÝHRAD, TÝKAJÚCICH SA FORMÁLNEJ ZLOŽKY POSUDZOVANÉHO TEXTU. NAŠLA SOM TU NIEKTORÉ NEÚPLNÉ INFORMÁCIE V RÁMCI ODKAZOV NA POUŽITÚ LITERATÚRU. V PRÍPADE NIEKTORÝCH AUTOROV SÚ TU NEDÔSLEDNÉ CITÁCIE (NAPR. NA S. 9 AUTORKA CITUJE PRÁCU ZUZANY GALIOVEJ Z ROKU 2005, KTORÚ V ZOZNAMÉ POUŽITEJ LITERATÚRY NACHÁDZAME SPRÁVNE AKO Z. PANCZOVÚ, TEDA UŽ NIE POD JEJ DIEVČENSKÝM MENOM); V PRÍPADE ODKAZU NA BUŽEKOVÚ (ROK 2005) SA UVÁDZAJÚ V ZOZNAMÉ LITERATÚRY DVE PRÁCE PUBLIKOVANÉ V TOM ISTOM ROKU, PRI CITÁCI NA S. 9 NIE JE JASNÉ, NA KTORÚ Z NICH TEXT ODKAZUJE; PODOBNE GELMAN 1999, S. 35). VZHLADOM K VEĽKÉMU MNOŽSTVU POUŽITEJ LITERATÚRY MI Z HĽADISKA PREHĽADNOSTI V PRÁCI CHÝBAL MENNÝ REGISTER AUTOROV. IDE VŠAK LEN O POZNÁMKY NA OKRAJ, KTORÉ NEZNIŽUJÚ VEDECKÝ PRÍNOS POSUDZOVANEJ PRÁCE.

V ZÁVERE SVOJHO POSUDKU BY SOM RADA ŠPECIÁLNE VYZDVIHĽA JAZYK HABILITAČNEJ PRÁCE TATIANY BUŽEKOVEJ AKO CELKU. JE TO JAZYK SKÚSENEJ NARÁTKY, KTORÁ DOKÁŽE PÍSAŤ O ZLOŽITÝCH VECIACH JEDNODUCHO A ZAUJÍMAVO: MIMORIADNE JASNÝ, ZROZUMITEĽNÝ, HUTNÝ A PÍSANÝ AJ S OHĽADOM NA EVENTUÁLNEHO LAICKÉHO ČITATEĽA. TREFNE A AŽ ESEJISTICKY JEDNOZNAČNE ZNEJÚ SAMOTNÉ PODKAPITOLY PRÁCE, KTORÉ SÚ SAMY OSEBE JEJ REKLAMOU. STAČÍ DO NEJ NAHĽADNUŤ A ČITATEĽA ZAUJME UŽ SAMOTNÝ OBSAH KNIHY UVEREJNENÝ NA STRANE 5. (NAPR.: „KTO A PREČO?“, „BOSORÁCKA REPUTÁCIA“, „POCHÚTKA PRE ĽUDSKÚ MYSEĽ“, „KLÚČE K SPOMIENKAM“ A POD.)

DR. BUŽEKOVÁ PATRÍ K NEVEĽKÉMU, ALE POSTUPNE NARASTAJÚCEMU POČTU ETNOLÓGOV PRACUJÚCICH METÓDAMI KOGNITÍVNEJ ANTROPOLÓGIE NA SLOVENSKU. SVOJIMI PRÁCAMI, AKO AJ TEXTOM, PREDLOŽENÝM K TOMUTO HABILITAČNÉMU KONANIU, ROZŠIRUJE A OBOHACUJE DOTERAZ POUŽÍVANÉ TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ NÁSTROJE ETNOLÓGIE, SOCIÁLNEJ A KULTÚRNEJ ANTROPOLÓGIE, RELIGIONSTIKY I FOLKLORISTIKY.

KNIŽNÁ MONOGRAFIA DR. TÁNE BUŽEKOVEJ „NEPRIATEĽ ZVNÚTRA“ TVORÍ PODĽA MÔJHO NÁZORU VEĽMI KVALITNÝ PODKLAD PRE HABILITAČNÉ KONANIE A UDELENIE VEDECKO-PEDAGOGICKÉHO TITULU DOCENT.

DOC. PHDR. EVA KREKOVIČOVÁ, DRSC.

ÚSTAV ETNOLÓGIE SAV BRATISLAVA